

GLAS RAVNICE

Glasilo Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini

Broj 45

Subotica, rujan 1994.

Cijena: 0,50 din / 4 kune

Glas ravnice u ovom broju donosi:

Papa u Hrvatskoj:

Ekskluzivno: Originalni tekst!

Interview:

dr. Zvonimir Marković: "DSHV je pokazao visoki stupanj svijesti i dobru organizaciju na prikupljanju svih podataka o Hrvatima u Vojvodini."

Nepoznati dokumenti:

Prijevara Hrvata prilikom kolonizacije Vojvodine!

zkvh.org.rs

RIJEČ UREDNIKA

MENI JE ČAST RADITI ZA VAS!

Od ovog broja, Vaš i naš list uređivaće nova već susretali sa mojim tekstovima. Moja je želja urednica. Zovem se Vesna Kljajić, imam deset da naš list još više približim narodu, pa sam godina novinarskog staža. Do sada sam pisala o stoga zamolila da se što češće javljate redakciji. svim temama - od poljoprivrede, preko politike, Sa svoje strane, trudiću se da opravdam pa do novela. Poryemeno sam pisala i za "Glas ukazano mi povjerenje, jer, MENI JE ČAST ravnice", pa ste se, štovani čitatelji, vjerojatno RADITI ZA VAS!

ISPRIKA

Ispričavamo se štovanom čitateljstvu što je zbog personalnih promjena u listu došlo do malog zakašnjenja u periodici izlazenja. Nadamo se da ćemo ubuduće izlaziti na vrijeme, na Vaše i naše zadovoljstvo.

Redakcija

NOVA KNJIGA

NOVO! U prodaji se nalazi knjiga pjesama *Marka Kljajića "U ISTINI TREĆEG DANA"*. Cijena knjige je 10DM, a može se kupiti u tajništvu DSHV-a, ili poručiti putem telefona: (024) 51-348.

NOVI ŽIRO RAČUN

Obavještavamo štovane čitatelje da novi žiro račun DSHV-a glasi:

46600-670-8-16

POZIV NA SURADNJU

Pozivamo na suradnju sve naše čitaoce, bez obzira na zanimanje, mjesto stanovanja, i afinitet, da nam šalju svoje dopise. Pišite nam kako živite, šta radite, šta vas muči, šta biste željeli da pročitate u "Glasu ravnice". Svoja pisma obvezatno potpišite, kao i šifru pod kojom želite da se vaš prilog objavi. Ne mora vaš stil biti ni novinarski, ni književni. Važno je da se oglasite sa naših stranica. MI SMO TU ZBOG VAS!

Uredništvo

MALI OGLAS

Izdajem namještenu sobu sa dva ležaja i upotrebom kupatila. Adresa: Marka Oreškovića br. 56, Subotica.

OBAVIJEST

Mješoviti zbor HKPD "Matija Gubec" održat će prvi godišnji koncert u župnoj crkvi u Tavankutu, u nedjelju, 2. listopada, 1994. godine. Koncert će početi nakon Mise zahvalnice u 17. sati. Ulaz je slobodan.

HKPD "Matija Gubec" Tavankut

U organizaciji Mladeži

SMUČANJE NA HOPOKU

(Niske Tatire 2024 m. Slovačka)

NE PROPUSTITE JEDINSTVENU PRIJIKU

- * **Osam dana** (za početnike osigurana obuka) cijena 195 DM.
- * Polazak *6. siječnja* ujutro - povratak *15. siječnja* ujutru.
- * **Trinaest dana** smučanja za prekaljene smučare cijena 295 DM
- * Polazak *1. siječnja* u 22,00 - povratak *15. siječnja* ujutru.
- * Prijavite se odmah našoj tajnici na tel :51-348.

GLAS RAVNICE - Glasilo Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini - urednik Vesna Kljajić; izdaje DSHV, 24000 Subotica, Trg Lazara Nešića 1/X; tel./fax: (99381-24), (024) 51-348; žiro račun: 46600-670-8-16 SDK Subotica. List je registriran kod Pokrajinskog sekretarijata za informacije pod. br. 651-85/90. "Glas ravnice" izlazi 15. u mjesecu. Godišnja preplata je protuvrijednost 5DEM, za inozemstvo 30DEM; cjenik oglasnog prostora: cijela strana 100DEM, pojedinačni mali oglasi 5DEM do 25 riječi, svaka daljnja riječ, 0.10DEM. Slog: Kristijan Vojnić. Tisak "Globus", Subotica.

Piše: mr. Bela Tonković, predsjednik

U IGRI NOVI ELEMENTI

- Kontakt grupa je stavila pred sve strane u sukobu novi projekt i rekla: "Uzmi ili ostavi"

Krvava drama u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini se nastavlja. Svjetska zajednica izrađuje plan rješenja jedan za drugim. Žrtve uglavnom prihvaćaju planove, agresor ne. Tragedija se nastavlja, životi se gube, jaz među ljudima i narodima se produbljuje, Butros Butros Gali malo-malo pa grdi žrtve. Na UNPROFOR i njegovu nedjelotvornost se ljudi navikavaju. Plave kape i bijeli oklopnjaci postaju sastavni dio krajolika i ozbiljan izvor snabdjevanja strateškim materijalom. Ako on ne isporučuje "ustaško" gorivo onda sve staje. Osim rata. Žrtvama je dosta izbjeglištva, a gosp. Stoltenberg cinično izjavljuje: "Ako Vam nismo dobri ovakvi kakvi jesmo - UNPROFOR može i otići!"

O svim dosadašnjim projektima je uvijek ista strana tražila pregovore i dopune dok ih nije doslovce ubila. I nekoliko tisuća ljudi onako usput. I desetine tisuća prognala ("očistila teritorij"). A u New Yorku se raspravlja o "stranama u sukobu".

Ipak je nedavno došlo do pomaka: kontakt grupa je stavila pred sve "strane u sukobu" novi projekt i rekla: "Uzmi ili ostavi. Odmah. Pregovora više nema!" To "odmah" je prvo preliminarno odgođeno pa onda do 15.10. ove godine. Pregovora više nema ali ima dopuna. Možda i "pravednih i sitnih" korekcija. Ako se projekt prihvati onda se priznaju činjenice koje su postignute vojnom silom i ratnim djelovanjem. Ako se ne prihvati onda - vidjet ćemo! U biti se ništa neće dogoditi. Agresor i lovci na devizne dnevnicke zadovoljno trljaju ruke: prvima se plan ostvaruje a drugi i nadalje imaju veću sigurniju i redovitiju plaću nego predsjednici njihovih država. A tko je lud raditi na tome da izgubi postignuto ili dobru plaću?!

Zato treba uvesti u igru nove elemente. Novi element je ustvari stari i prvobitni element ali u novoj ulozi: Beograd. A

nova uloga je promjena odnosa prema Kninu i Palama. Beograd treba da objasni Kninu i Palama da se pitanje Srba u Hrvatskoj rješava u Zagrebu, a pitanje Srba u Bosni i Hercegovini u Sarajevu; što je u biti priznanje Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Vjerodostojnost prihvatanja nove uloge se mora dokazati i provjeriti: zato se moraju prihvatiti promatrači. Za sada samo na Drini, a kasnije će ih biti od Prevlake do mađarske granice.

Slijedeći korak je Hrvatska. I za nju se sprema projekt koji će se prezentirati metodom "uzmi ili ostavi". To se odlučno niječe u krugovima Ženevske konferencije. Možda da se ne bi nitko prije vremena uznervirao.

Nervozu je već izazvala Dudakovićeva akcija oko Majdana Dvora na Uni i Hrvatskoj Kostajnici. "Ginut ćemo do zadnjeg čovjeka" pretvorilo se u "pobjeći ćemo do zadnjeg čovjeka". To je realnost. To povećava spremnost da se prihvati mirna opcija za rješavanje krize.

Ratna žarišta se izoliraju i redefiniiraju kao problemi koji se moraju riješiti unutar granica međunarodno priznatih novih država. Embargo Beograda prema Palama ide u tom pravcu. Ali kako to objasniti narodu poslije svega za što se agitiralo i što se učinilo, a da se ne dovede u pitanje opstanak na vlasti? Eto razloga za prijevremene izbore: prvo izbori i osiguranje pozicije na vlasti (ako rezultati ispadnu kako se želi) pa se onda mogu povući i odlučniji i za narod teško shvatljivi potezi jer bit će vremena da se duhovi smire. Tome će doprinijeti i postupno ublažavanje sankcija i koraci na unutarpolitičkom polju u cilju postizanja međunarodnog priznanja. Najkasnije u tom trenutku morat će se početi rješavati i naše pitanje.

Pametnan političar ne ostavlja neriješeno ono što se može riješiti.

Vijesti

Beograd 1.9.1994.

Ambasada Republike Češke pozvala je predstavnike DSHV na prijem koji je priređen povodom posjete gosp. Vondra, zamjenika ministra vanjskih poslova Češke Beogradu. Na prijemu su bili Petar Kuntić, član Predjedništva i Antun Skenderović član Vijeća DSHV. Na ovom prijemu su se susreli s mnogim predstavnicima opozicionih stranaka i diplomatima s kojima su razmijenili mišljenja o aktualnim pitanjima.

Subotica, 16.9.1994.

Gospodin Michel Spinellis, otpravnik poslova i g.-dica Avra Frangojani, prvi tajnik ambasade Republike Grčke posjetili su DSHV, gdje su ih primili Bela Tonković i Antun Skenderović. U dvosatnom srdačnom razgovoru gosti su informirani o situaciji Hrvata u SRJ i prijedlozima DSHV za rješenje statusa i kulturne autonomije Hrvata, te o regionalnim pitanjima od obostranog interesa. Dogovoreno je da se obje strane redovito posjećuju i razmjenjuju mišljenja.

Delegacija grčke ambasade u posjeti DSHV

Subotica, Đurđin, 15.8.1994.

Na dan Velike gospe 15. kolovoza, mladež DSHV organizirala je, uz svesrdnu pomoć domaćina, sportski susret. Mladi iz Subotice, Sombora i Svetozara Miletića su se natjecali u odbojci i nogometu (1. mjesto Sombor) i nadvlačenju konopa (1. mjesto - Đurđin). Velike zasluge u organiziranju susreta ima domaćica Marija Dulić, kao i sponzor susreta Z.Z. "Salaš".

Papa Ivan Pavao II u Hrvatskoj

MOLITVA ZA MIR

- **Sadašnje tragične podjele i napetosti ne smiju biti uzrokom zaborava da mnogi elementi ujedinjuju narode koji su danas u ratu. I zato je nužno i hitno sakupiti sve ono što ujedinjuje - a to nije malo - i time graditi nove perspektive bratske solidarnosti.**

Devetstota godišnjica Zagrebačke nadbiskupije obilježena je događajem kojim se diči čitav katolički i sav dobronamjieran narod, a posebice Republika Hrvatska: na ovom je euharistijskom slavlju Svetu Misu slavio Otac Papa Ivan Pavao II.

Dolazak Svetog oca željno su iščekivali vjernici - zabrinuti, žalosni, prognani i bolesni, što je najbolje pojasnio kardinal Franjo Kuharić u svojem pozdravnom govoru.

"Ovdje Vas okružuju, Sveti Oče, stotine tisuća hodočasnika- očeva i majki, djece i mladih sa svojim biskupima, svećenicima, redovnicima i redovnicama. Mnogi od njih nisu štedjeli ni velikih napora da dodju u ovaj sretni susret s Vama. Mnogi prognanici medju njima sa suzama u očima slavit će ovu Misu s Vama, Sveti Oče, s to većim uzbuđenjem, jer je ne mogu već tri godine slaviti u svojim župskim crkvama kojih više nema, kao što nema ni 115 katoličkih župa u Hrvatskoj. S kakvom će čežnjom oni danas moliti sa Vama za pravedan mir za sve, kako bi se mogli vratiti na svoja ognjišta mirni, sigurni i slobodni. Neka Milosrdni Otkupitelj čovjeka, po zagovoru Presvete Bogorodice, i Majke Crkve, usliši Vašu i našu molitvu."

Ovom Euharistijskom slavlju prisustvovalo je preko milijun vjernika, od čega je na samom hipodromu bilo njih oko šesto tisuća. Ljudi su pristigli iz gotovo svih europskih zemalja, i iz svih bivših jugoslavenskih republika. Učešće su uzeli i vjernici drugih konfesija, židovske i muslimanske, dok predstavnici SPC-a nisu došli. No, u svom pozdravljanju, Sveti je Otac, izmedju ostalih, najsrdačnije pozdravio i Srpsku zajednicu u

Zagrebu, i u cijeloj Hrvatskoj, rekavši- citiramo- "Svim njezinim članovima želim dobar i miran suživot u ovoj zemlji, i svako dobro od gospodina Isusa Krista kojega zajedno priznajemo kao Božanskog Spasitelja."

Na ove se riječi hipodromom razlegao aplauz.

Molitva je posvećena miru. Milijun ljudi molilo je za pravedan mir na ovim prostorima, za zdravlje i sreću svojih bližnjih. Bilo ih je iz Bosne, lica na kojima je rat urezao duboke tragove, bilo je prognanika, invalida, bolesnih, siromašnih... "Sveti je Otac pozvao na žarku molitvu za mir - Sadašnje tragične podjele i napetosti," rekao je - ne smiju biti uzrokom zaborava da mnogi elementi ujedinjuju narode koji su danas u ratu, i zato je nužno i hitno sakupiti sve ono što ujedinjuje - a to nije malo -i time graditi nove perspektive bratske solidarnosti. Mir na Balkanu - to posebno želim istaći u ovom trenutku patnje -nije utopija!"

000

Iz Subotice je na susret sa Svetim Ocem - što osobno, što organizirano - krenulo oko petsto vjernika. Kad su po dolasku u Zagreb dobili karte s rasporedom mjesta, bili su prijatno iznenadjeni - jer, rasporedjeni su na mjesta u posebnom polju, ispred samog oltara. U ime svih njih, darove Svetom Ocu prinijela je gospodja Stanka Kujundžić, praćena sa dvoje mladih u bunjevačkim narodnim nošnjama.

Sve prisutne je prijatno iznenadila savršena organizacija ovog skupa, jer, premda se u Zagreb slilo oko milijun ljudi, sa nekoliko tisuća autobusa i osobnih automobila, gužva se nije osjećala - niti u smislu predugog čekanja u redovima, niti kod ulaska, niti kod rasporeda mjesta... kasnije smo čuli da se za vrijeme Papina boravka u Zagrebu dogodila samo jedna prometna nesreća, i to su se sudarili -biciklisti!? A unatoč velikog broja ljudi i toplog dana, nije bilo ni ekscesa, ni povrijeda, a dežurna liječnička služba imala je tek mali broj neznatnih intervencija.

Naravno, kod kuće smo u "domaćoj štampi" "saznali" nove stvari - zatekli smo tekstove u najmanju ruku čudno intonirane : čega sve tu nje bilo - od loše prikrivenog cinizma, do otvorenog ismijavanja. Najzanimljivije jest to što su se na pisanje i komentiranje ovog događaja odlučivali i oni koji prijenos nisu pratili čak ni na televiziji. Pa tako pročitamo da je "malo falilo pa da se u Zagrebu zaigra Kozaračko kolo", da je "Papa izgrdio Hrvate"?!, te da jeste, odnosno nije pozdravio Gardu i slično.

Pa sad ne znam kome više da vjerujem: "štampi" ili vlastitim očima?

-V. Kljajić

HRVATSKA - ZAGREB - II. 09. 1994.

HIPODROM SVETA MISA

Originalni tekst

1. "Ti si Krist!"

Tim riječima Evandjelja današnje liturgije, Petar, u ime svoje i u ime apostolskog zbora, javno ispovjeda svoju vjeru u Isusa, Sina Božijega.

Istu ispovjest vjere Petrov nasljednik obnavlja danas, zajedno sa svojom braćom ove starodrevne i slavne Crkve zagrebačke, na svečani i radosni dan kada se slavi 900. obljetnica nezina ustanovljenja.

U otajstvu zajedništva svetaca, ujedinjeni su u ovom slavlju vjernici današnjice s pokoljenjima koja su im prethodila. Danas se sjećamo početka kršćanstva u ovoj zemlji, ne samo zato jer smo potaknuti razumljivim osjećajima ljubavi prema vlastitim korjenima, nego, poglavito radi toga, da zahvalimo Duhu Božijem, koji je tijekom 900 godina stalno osvježavao ovu Crkvu, i dao da bude živi znak ljubavi nebeskog Oca u hrvatskoj zemlji.

2. Ti si Krist! Tu su ispovijest vjere među slavenskim narodima prvi izgovorili Hrvati. Nastanivši se u ovom kraju u prvoj polovici VII stoljeća sreli su se s kršćanstvom koje je u to vrijeme cvjetalo u Panoniji i Dalmaciji. Prvi dodir između Svete Stolice i hrvatskog naroda dogodio se prije više od 13 stoljeća, kada je Papa Ivan IV, porijeklom iz Dalmacije, poslao u ove krajeve opata Martina. Djelo evangelizacije nastavilo se preko misionara koji su došli iz Rima. Ono se obogatilo u sljedećim stoljećima, plodovima proizašlim iz rada svete braće Ćirila i Metoda. Dvojica slavenskih apostola doista su značajno utjecali na vjerski i kulturni razvoj cijelog Balkanskog poluotoka. Njihovo je djelo ostavilo duboke tragove u liturgiji i jeziku nekih krajeva Hrvatske, u kojima

se do pred nekoliko godina staroslavenskim jezikom slavila rimska liturgija.

3. Ti si Krist! Zagrebačka je Crkva naslijedila vjeru starokršćanske baštine kontinentalne Hrvatske. To svjedoče brojni sveci: sveti Kvirin, biskup Siska, sveti Euzebijije i Polion čitač iz Vinkovaca, a njima se pridružuju sveci iz dalmatinskih i istarskih krajeva: sveti Venancije i Dujam iz Solina, te sveti Mavro iz Poreča.

Iz tih korjena rasla je kroz devet stoljeća duhovna zgrada zagrebačke katoličke zajednice, uklopivši se u zajedništvo lokalnih Crkava.

Kako ne zahvaliti Bogu za sve to? Kako mu ne zahvaliti za činjenicu da većina Hrvata ostaje vjerna Rimu i da su zbog toga bili sposobni suprostaviti se tolikim teškoćama i svladati ih?

U ovom trenutku mislim na svijetle likove brojnih svetaca vaših sunarodnika koje vi dobro poznajete. S uzbuđenjem mislim posebno, na stranicu vaše suvremene povijesti, stranicu vjernosti Kristu i Vrhovnom Svećeniku, napisanu u godinama neposredno nakon drugog svjetskog rata. Zagrebački nadbiskup, kardinal Alojzije Stepinac bio je protagonist povijesne stranice, plativši patnjama i kušnjama svake vrste svoju hrabru privrženost Evandjelju.

AKTUALNO

Sva ta povijest milosti postaje danas za vas poticaj da razmišljate o sadašnjosti i poziv da izgradjujete budućnost koja je pred vama. Ta povijest postaje, prije svega, poziv da, puni pouzdanja, uzdignete svoju žarku molitvu za mir.

Misao s nostalgijom leti u vrijeme kada su u ovim krajevima svi vjernici bili u punom zajedništvu i kada su svjedočili, svatko preko vlastite kulture i vlastitih osjećaja istu privrženost Kristovu Evandjelju.

Sadašnje tragične podjele i napetosti ne smiju biti uzrokom zaborava da mnogi elementi ujedinjuju narode koji su danas u ratu. I zato je hitno i nužno sakupiti sve ono što ujedinjuje -a to nije malo--i time graditi nove perspektive bratske solidarnosti.

Mir na Balkanu - to posebno želim istaći u ovom trenutku patnje -nije utopija! Dapače, mir se nameće kao perspektiva povijesnog realizma.

Narodi ovih krajeva medjusobno su se, kroz stoljeća prihvaćali, ostvarivali mnogovrsne razmjene u području umjetnosti, jezika, pisma, kulturnog narodnog blaga. Zar nije zajedničko bogatstvo i tradicija vjerske snošljivost, koja se održala kroz gotovo jedno tisućljeće, pa i kroz vrlo tamna razdoblja povjesti? Ne, ne može se vjeri pripisivati fenomen nacionalističkih netrpeljivosti koje haraju ovim krajevima.

To vrijedi ne samo za kršćane različitih crkvenih pripadnosti, koje Bog danas poziva na posebno zalaganje da se postigne puno zajedništvo, nego i za vjernike drugih vjeroispovjesti, posebno za muslimane koji su znakovito prisutni na Balkanu. Svi su oni pozvani ostvariti civiliziran suživot, u medjusobnom poštovanju.

5. Ti, Zagrebačka crkvo, koja danas slaviš 900 godina milosti Gospodnje, pozvana si, zajedno s drugim Crkvama u Hrvatskoj, da budeš apostol obnovljene sloge. Ne podsjeća li nas Koncil da je Crkva sakrament ne samo prisnog jedinstva s Bogom, nego i jedinstva

Mladi iz Sonte u šokačkim nošnjama

cijelog ljudskog roda? Ovim krajevima danas stavljenim na toliku kušnju, vjera mora ponovo postati snaga koja ujedinjuje i daje dobre plodove, poput rijeka koje protječu ovim zemljama. Kao Sava, koja izvire u Sloveniji protječe vašom domovinom, nastavlja uz hrvatsku i bosansko-hercegovačku granicu te u Srbiji utječe u Dunav. Dunav je druga velika rijeka koja povezuje hrvatsku i srpsku zemlju s velikim zemljama Istočne, Centralne i Zapadne Europe. Te dvije rijeke se susreću, isto kao što su pozvani u susret i razni narodi koje one povezuju. To posebno moraju ostvariti dvije kršćanske crkve, Istočna i Zapadna, koje upravo u tim krajevima oduvijek žive zajedno. U toj metafori rijeka, možemo skoro zapaziti tragove puta kojim Bog od vas traži da kročite u ovom teškom povijesnom trenutku.

6. To je put jedinstva i mira koji nitko ne smije izbjegavati. Njega iziskuje sam razbor, još prije vjere.

Nije li povijest stvorila tisuće neraskidivih veza medju vašim narodima? Vaši jezici, iako različiti, nisu li medju sobom toliko bliski da se medjusobno sporazumjevate i razumijete više nego je to slučaj u ostalim dijelovima Europe?

I sam zemljopisni položaj balkanskih zemalja nameće se kao graditelj mira, jer su te zemlje obavezan prolaz izmedju Bliskog Istoka i Srednje Europe.

nastavak u sljedećem broju

AKTUALNO

Zbogom zvijezdo - zdravo križu!

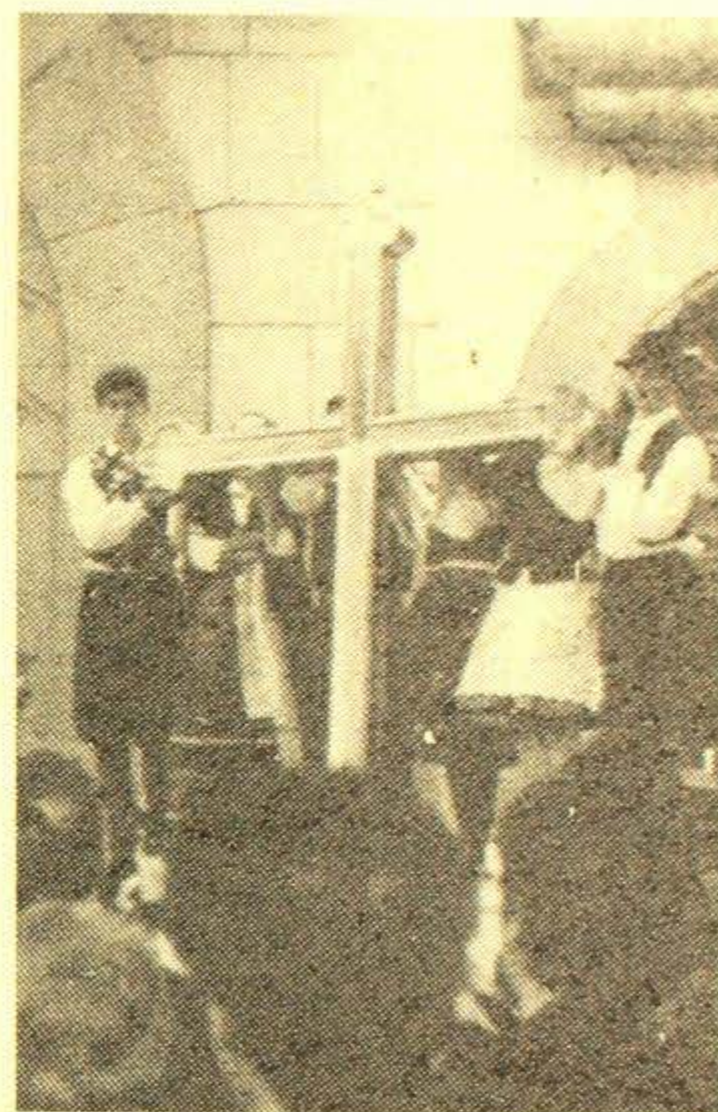
Sa subotičke vijećnice, popularno zvane Gradske kuće, skinuta je u petak, 16.9.1994. zvijezda, a u nedjelju 18.9.1994. opet postavljen križ.

Ova zamjena obavljena je na osnovu odluke Skupštine općine Subotica o obnovi tornja Gradske kuće koju je zub vremena nagrizao.

Omiljena subotička Gradska kuća građena je od 1908. do 1910. godine u secesionističkom stilu i od samog početka je bila predviđena za zgradu gradonačelnništva i gradske uprave. Na vrh tornja postavljen je križ koji je tamo bio do 1949. godine kada ga je komunistički režim u svojoj antikršćanskoj euforiji uklonio i na njegovo mjesto postavio petokraku zvijezdu kao simbol vladavine komunizma na svih pet kontinenata. Prema dostupnim podacima taj posao je obavio neki njemački ratni zarobljenik, a u narodu uporno kruži vijest da to nije bio zarobljenik nego neki domaći probisvijet. I ime mu se spominje.

Punih 45 godina zvijezda je bila na najvišoj točki Subotice i simbolizirala je ideologiju vlasti iza koje je stajalo najviše desetek posto subotičana. Ostali su je doživljavali kao izazov, pa i kao provokaciju.

U nedjelju 18.19. o.g. svečanim ekumenskim bogoslužjem, u kojem su sudjelovali subotički katolički biskup msgr. Ivan Penzeš, biskup Reformirane Kršćanske Crkve gosp. Hodossy Imre, predstavnik Evangelističke Crkve pastor Batory Istvan, i mnogi subotički župnici, novi barokni križ je blagoslovljen i u pratnji burnog pljeska ogromnog broja prisutnih uzdignut je na vrh tornja gradske kuće.

Ovaj križ je postavljen na toranj Gradske kuće u Subotici

Pravoslavna Crkva nije poslala svoje predstavnike ni ovom prilikom. Dok je križ uzdizan i postavljan zvonila su zvona svih katoličkih i evangeličkih crkava u gradu, samo su zvona pravoslavnih crkava šutjela. U zadnje vrijeme je upadljivo odsustvovanje SPC iz javnog života Subotice.

U gradu se općenito odobrava rekonstrukcija tornja i zamjena zvijezde križem. Tek poneki glasovi cinično primjećuju da se jedan ideološki simbol zamjenjuje drugim. To su upravo oni koji su križ zamijenili zvijezdom, još juče gromoglasno pjevali i nas tjerali da pjevamo "Druže Tito, mi ti se kunemo...", a danas hoće glogovim kolcem na Dedinje. Oni ne mogu izići iz komunističkog mentalnog sklopa i shvatiti da su ideologija i vjera dvije potpuno različite stvari. Križ nije simbol "kršćanske ideologije", već je znak vjere.

Odlaskom komunizma i socijalizma s povijesne scene odlaze i njezini znaci i simboli sa zgrada i mjesta na koje su umjetno postavljeni. Ipak ih ne bi trebalo uklanjati s onih zgrada u čiju su arhitekturu od početka uplanirani. Ne smijemo upasti u istu grešku koju su počinili ljudi iz bivšeg režima. Četrdeset pet godina komunizma i socijalizma (ili pokušaja da se ostvare!) ipak čini jedno razdoblje naše povijesti koje trebamo jednostavno kao takvo prihvatiti. Sud o tomu razdoblju neka donese svatko za sebe uzimajući u obzir i vlastitu ulogu i ponašanje. Objektivnu prosudbu će donijeti oni koji nisu opterećeni ni fašizmom niti antifašizmom, ni komunizmom niti antikomunizmom.

A na gradskom tornju neka blista križ: i vrata paklena neće ga nadvladati!

(b.t.)

RADOST

*Poljubila sam danas križ
Što stavit će ga na toranj naš
I tako, podignut medju oblake,
Gledat će nas, pratiti i dočekivati
Sa Gradske kuće u Subotici
Križ naš svakdanji.*

*Kako da ti kažem?
Da ti kažem
Koliko te volim
Golubice bijela,
Ti kolijevko života mog.*

*Da ti kažem,
Širi svoja krila
I sačuvaj mir nam svima
Dati kažem,
Pjesmo moje majke,
Nane, majke,
Oca, djeda i pradjeda mog.*

*Da ti kažem
Volit ću te uvijek,
Ko zjenicu oka svog,
Subotice moja.
Klara Tumbas*

INTERVIEW

Interview: dr. Zvonimir Marković, predstojnik Ureda Vlade Republike Hrvatske pri Vladi SR Jugoslavije u Beogradu

NAJGORI DANI SU OSTALI ZA NAMA

- "Bez namjere da "podilazim" bilo kome, moram reći da je DSHV pokazao visoki stupanj svijesti i dobru organizaciju na prikupljanju svih podataka o Hrvatima u Vojvodini. Posebice bih se osvrnuo na rad mr. Bele Tonkovića i dipl. ing. Antuna Skenderovića"

S gospodinom dr. Zvonimirom Marković razgovor sam vodila u "dvije runde": najprije u njegovoj rezidenciji u Čakorskoj br. 1 u Beogradu, a potom smo nakon nekoliko dana razgovarali o njegovoj posjeti Kosovu. U međuvremenu se dogodila i promjena u Saveznoj vladi, pa je i prvo pitanje bilo usmjereno - razumije se - na ukidanje ministarstva za ljudska prava i prava manjina:

dr. Marković: Ne može se pitanje ljudskih prava vezati samo za ukidanje ili ne ukidanje takvoga ministarstva, jer je reguliranje i stanje ljudskih prava proces koji se nameće iz svijeta. Manjine su ispit zrelosti svakoga društva, pa sumnjam da će pitanja manjina moći biti prepuštena volji i raspoloženju kojekakvih lokalnih moćnika.

GR: Kad tako kažete, čini mi se da govorite o nekoj dalekoj budućnosti. Kako procjenjujete sadašnje stanje i položaj manjina na ovim prostorima? Prvenstveno mislim na Hrvate.

dr. Marković: Moja je ocjena da je sada situacija mirnija i nadam se da se više neće pogoršavati. Prema tome ja ne govorim o "dalekoj budućnosti", kako ste vi rekli. Što se samog hrvatskog življa na teritoriju SRJ tiče, mogli bi ih podijeliti u pet grupa: Bačka, Srijem, Kosovo, Crna Gora i Beograd.

GR: Koja je oblast najbolje obrađena, odnosno za koje područje imate najviše podataka?

dr. Marković: Najbolje je obrađena Vojvodina. Tu imamo najviše podataka kao i najbolji uvid u stanje i položaj naših ljudi. Bez namjere da "podilazim" bilo kome, moram reći da su ti podaci prikupljeni uglavnom zahvaljujući gospodi Tonkoviću i Antunu Skenderoviću i, uopće, DSHV-u.

GR: Šta kažu podaci?

dr. Marković: Zna se da je Vojvodinu napustilo oko 37.000 Hrvata. Na njihovo mjesto došlo je mnogo više Srba, mahom iz krajinskog i kninskog dijela. Prema župničkim knjigama, pretpostavlja se da je u Srijemu ostalo oko 40.000 Hrvata. Njihovi su uslovi života gori od bilo kog pomenutog djela u SRJ, pošto je utjecaj radikalnih elemenata ovdje najjači. No za očekivati je da i tu jenjava taj pritisak. U Crnoj Gori se najjača skupina Hrvata nalazi u Tivtu. Ta je skupina prošla dosta teških trenutaka, mnogo je ljudi iseljeno, a samo u zadnja dva mjeseca odselilo se 278 ljudi, i za očekivati je da taj trend neće biti prekinut. Ljude tjeraju bezizglednost, loše gospodarsko stanje, proces "skidanja" sa rukovodećih radnih mjesta završen je davno prije...

GR: A kako je protekla Vaša posjeta Kosovu?

dr. Marković: To je zaista posebna tema... Obzirom na kratkoću našeg posjeta, obradili smo samo trenutni položaj preostalih Hrvata... Slika koju smo zatekli veoma je deprimirajuća: nema PTT linija, i ako ih ima, ne funkcioniraju. Posjetili smo Janjevo, Vrnav Kolo i Letnicu. U Vrnav Kolu je od 1800 žitelja ostalo njih 250, u Letnici je od 2500 ostao njih 520... Obzirom na sam kraj i okolinu, kad tamo dođete, učini vam se kao da ste došli u rezervat.

GR: Što kažu ljudi?

dr. Marković: Prisutna je posvemašnja rezignacija. Djeca su bježala od nas, a starci su najprije bili rezervirani, no kasnije su se uključivali u razgovor. Ljudi su mišljenja da je tako moralo biti, pa su i iseljavanje dočekali kao neminovnost. Kažu da se privikavaju, da nikog ni za šta ne krive. Jedan je starac ispričao da u Hrvatskoj ima 42 (!) svojih najbližih rodaka. Rekli su da su svoju brigu uzeli u svoje ruke, i ne mogu reći da im nije bilo drago

što smo se mi zainteresirali za njih i njihov život.

GR: A i njihovi i naši životi i položaj ovise od same vlasti u Srbiji i Crnoj Gori. Kako s pozicije voditelja ureda procjenjujete sadašnji trenutak?

dr. Marković: Vremenski je razmak kratak, budući da se desetog rujna navršilo tek pola godine našeg boravka u Beogradu. No i u tom kratkom roku imali smo značajnih promjena. Komparirajući sadašnje sa stanjem u hiperinflaciji vidimo da su razlike više nego očite. Vidan je napredak u konsolidaciji stanja, počevši od gospodarstva, društvenih, socijalnih, a možemo reći i političkih odnosa, tako da danas s lakoćom možemo uočiti da su na političkoj sceni ostale samo dvije koncepcije: koncepcija mira i koncepcija rata. Na toj osnovi se diferencira društvo. Tako vidimo da polako iščezavaju mnoge nedoumice.

GR: Otkuda odjednom toliko želje za mirom?

dr. Marković: Koncepcija mira rasla je pod pritiskom međunarodne zajednice i unutrašnjeg teškog života, koji je zbog sankcija i embarga dosta dugo u teškom položaju držao cijelu SRJ. Ambicije mnogih usijanih glava danas su splasnule i sve više izvire bojazan da će jednog dana za svoja djela morati odgovarati.

GR: Svojevremeno ste govorili o "trostepenoj" raketi tzv. ratne koncepcije?

dr. Marković: Prva dva stupnja (udarna snaga bivše JNA i paravojnih formacija, prim. autora) potrošena su i polako se gase. Treći stupanj te "velikosrpske opcije" ostaje na Karadžiću koji bi trebao biti "novi otac otadžbine svekolikog srpstva". Koliko mu to uspijeva možemo najbolje ocijeniti po političkoj sceni u današnjim danima. Uvjeren sam da će mirna opcija prevagnuti. No, sada se javljaju nove nedoumice koje,

INTERVIEW

mišljenja sam, ipak ne bi trebale biti opterećene tolikim strahom i tolikim žrtvama.

GR: Što se mijenja u samom vrhu politike SRJ?

dr. Marković: Primjećujemo da je sudjelovanje međunarodne zajednice i vanjskopolitičkih faktora sve prisutnije. Teško je voditi državu i politiku jedne zemlje s tako malo prijatelja kao što se to desilo Miloševiću, a predugom vezanošću s tim usijanim glavama mogao bi i sebe i zemlju dovesti u pogibeljan položaj. S ohrabrenjem gledamo da Moskva zahlađuje odnose s Palama, a otopljava s Beogradom. Put Mirka Marjanovića u Moskvu pokazuje da se u tom pravcu otvara zdrav proces, jer je evidentno da se više ne može igrati na kartu razbijanja jedinstva Evrope i na kartu trećega svjetskoga rata. Europa je danas dovoljno jedinstvena i sve bolje usklađuje svoju politiku s međunarodnom zajednicom.

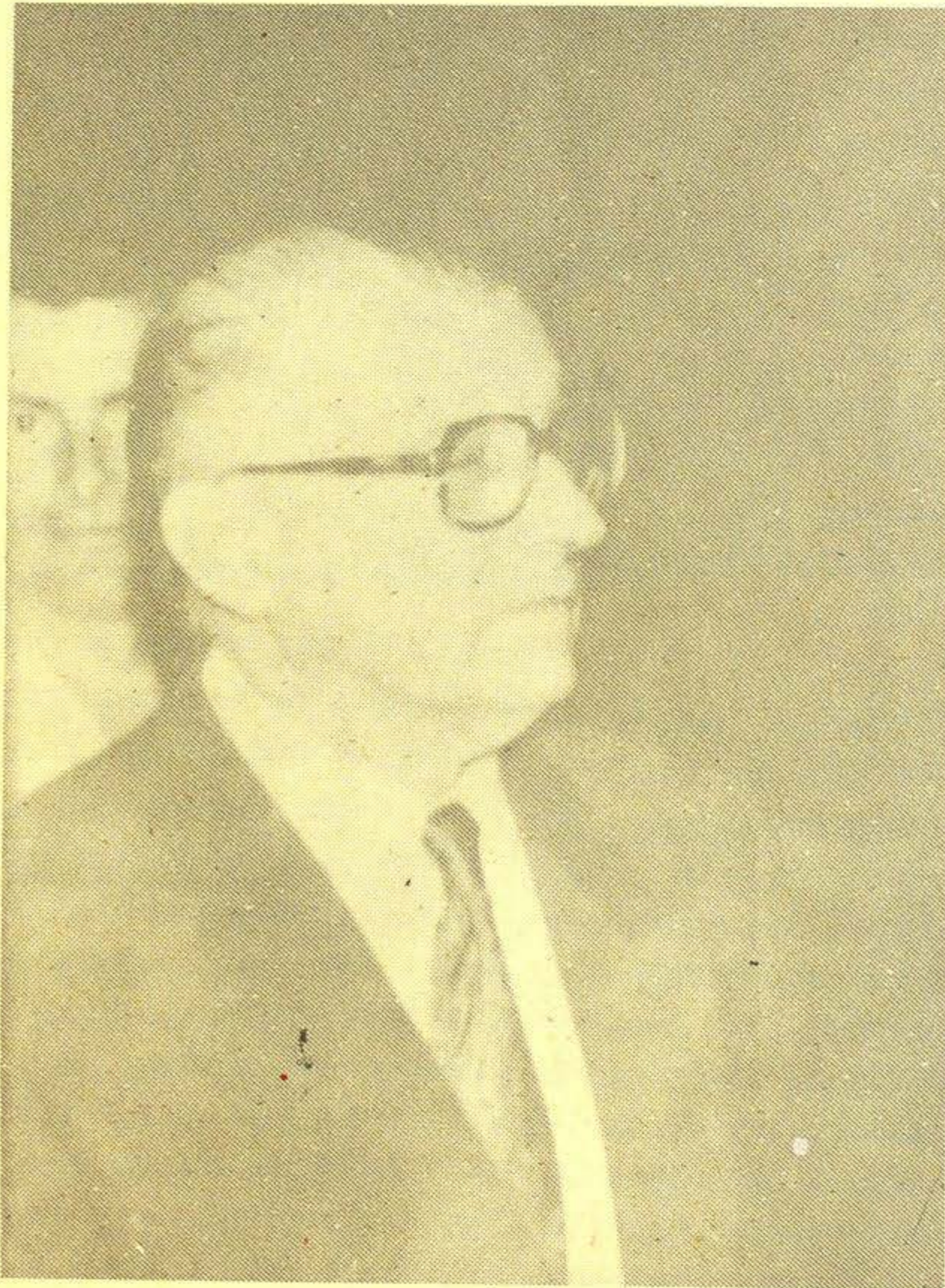
GR: A to praktično znači...

dr. Marković: A to praktično znači da nema politike koja bi pružila ruku ratnoj opciji i politici sile. Njima je jedino moguće ostvariti Veliku Srbiju. Svi oni koji su se u povijesti zanosili idejom o "velikoj" državi, bilo Njemačkoj, Hrvatskoj ili Albaniji, dočekali su u vlastitom životu da vide kako im carstvo nastaje, ali i kako se ruši.

GR: No, bosanski Srbi ostaju tvrdokorni u svom stavu - imati što veću "Zapadnu Srbiju" i što je moguće etnički čistiju...

dr. Marković: Karadžić je, u stvari, tragična figura koji iz prostora BiH u kojoj ima 31,2% Srba teško može ostvariti svoj cilj i u samoj Bosni stvoriti Veliku Srbiju u malom s izgledima normalnog života u toj i

takvoj tvorevini - tako čudnih granica punoj enklava, koridora, izlaza i ulaza - i sve to skupa uz toliko krvi, paleža i grabeža. I zato tvrdim da ono što je se dogodilo na zapadnom dijelu bivše SFRJ teško može biti model za istočni dio koji je etnički još više išaran. Teško bi bilo i zamisliti što bi se dogodilo da se taj proces proširi i

dr. Zvonimir Marković

na istočni dio.

GR: Ali kad razgovarate s bilo kim od lidera i liderčića možete čuti samo jedno: oni sve to rade zbog naroda, jer "narod tako hoće..."

dr. Marković: Svi se ti lokalni lideri rado pozivaju na narod, skupštine, referendum... i na taj način misle odgovornost prebaciti na narod. A narod je i onaj na suprotnoj strani koji isto tako ima svoju svetu zemlju i svoja ognjišta, kuće, vjeru...

GR: Kad smo već kod naroda, osjećam moralnu obvezu da pitam tko su ovi ljudi što stoje u predvorju Ureda? Da li je svakoga dana takva gužva?

dr. Marković: Ti su ljudi mahom građani Hrvatske, dobrim dijelom srpske narodnosti, a ima ih dosta i iz miješanih brakova. Svaki dan ih je sve više, a dolaze obično s jednim ciljem: da iziđu iz ove situacije u koju su dovedeni mahom bez svoje krivice. Svoje domove su napuštali pod različitim okolnostima, najčešće površno i na brzinu organizirani od strane svojih lokalnih moćnika koji su im davali "sigurne garancije" za skori povratak u "novu Veliku Srbiju" koja se stvara. To stanje predugo traje i oni su svakim danom sve više razočarani, jer nije lako biti stranac u vlastitoj zemlji. Sve njihovo ostalo je tamo, tako blizu - a tako daleko. Njihov interes je prije svega njihova imovina, zatim radni staž, dokumenti, razne punomoći i sl. Većina ih se kaje što je dopustila da budu tako izigrani.

GR: Većina tih ljudi se žali da smo mi u Srbiji mnogo siromašniji no što su oni bili u Hrvatskoj. Oni koji bi željeli zamijeniti kuće kažu kako su naše kuće lošije, kako bi svi željeli živjeti u Beogradu ili Novom Sadu (a gdje bi i želio živjeti netko tko se rodio u nekom hrvatskom gradu!?), a ovdje im se nude ili sela ili - kako prije nekog vremena reče jedan dobrovoljac - Kosovo.

dr. Marković: Sva je sreća što veliki planeri velikih seoba nisu uspjeli sprovesti svoje bolesne zamisli. Teško je izbjeglicu iz Hrvatske naseliti na Kosovo, a opet ne mogu svi Srbi živjeti ni u Beogradu ili Novom Sadu. I to je svakim danom sve očitije.

GR: Gdje je onda rješenje problema?

dr. Marković: Jedino rješenje je MIR. Mir je jedini ključ za izlaz iz ove situacije, a suzbijanje rata mora biti prvotni cilj svih nas. Moraju se usvojiti civilizacijske norme ponašanja koje nam svijet nameće, jer ovi problemi nisu samo naša specifičnost.

(Vesna Kljajić)

Osobni stav

DUŽIJANCA - OD MARKOVA DO BUNARIĆA

Već godinama proslavu Dužijance priređuje KUD "Bunjevačko kolo", sa željom da ove priredbe budu iz godine u godinu na što višoj kulturnoj razini. Osnovni zadatak priredjivača je da sačuva, njeguje i širi jedinstvene žetvene običaje Bunjevaca Hrvata - na ponos svog naroda, ali i svih naših sugradjana.

Ovogodišnje priredbe Dužijance počele su na Markovo (25. travnja) blagoslovom mladog žita u Maloj Bosni, nastavljene vrhunskim koncertom Subotičkog tamburaškog orkestra, posvećenom čuvanju uspomene na Peru Tumbas-Haju, našeg velikana glazbenog stvaralaštva. Priredbe su okončane liturgijskim slavljem u čast Gospe, u nedjelju 25. kolovoza na Bunariću.

Najsvečanija višednevna priredba počela je večernjem u katedrali, zatim večernjim nastupom svih kulturno - umjetničkih društava na glavnom trgu, a na kraju je u katedrali svečanim euharistijskim slavljem na biskupskoj svetoj misi posvećen kruh od ovogodišnjeg žita, koji je zatim nakon svečanog mimohoda predat gradonačelniku, domaćinu Dužijance, na glavnom gradskom trgu (14.kolovoza). Značaj ovog dijela Dužijance uveličali su svojim prisustvom zvaničnici ambasada SAD, Engleske, Njemačke, Austrije, Mađarske i Hrvatske, te čelnici gradske uprave i oko 800 sudionika mimohoda, kojeg su sačinjavali gosti iz desetak

"Dužijanica '94": blagoslov kruva

KUD-ova iz Bačke (najudaljeniji iz Vršca) i predstavnici društava iz Mađarske i Rumunjske- unatoč sankcijama!

Na naše zaprepaštenje medju učesnicima smotre nisu bili iako su pozvani preko Kulturno prosvjetne zajednice, predstavnici KUD "Mladost", KUD "Bratstvo", KUD "Ivo Lola Ribar", KUD "Aleksandrovo" i Bunjevačko-šokački kulturni centar -svi iz Subotice. Čelnici ovih društava, koji su donijeli odluku o neučestvovanju, za to nisu pitali svoje članove. Oni nisu imali prava da uskrate bunjevačku narodnu nošnju svojim članovima koji su htjeli da učestvuju u mimohodu. Zaboravili su da u njihovom članstvu ima znatan broj naše djece. Moje vidjenje ovog slučaja je sljedeće:

-KUD "Mladost"-u kojem toliko ističu jugoslavensku orijentaciju, rade u ovom gradu i žive od njegove pomoći, sada su se ovako pokazali pred Subotičanima i otvoreno ispoljili koliko im je stalo do suživota i međusobnog uvažavanja s jednim od naroda sa kojim žive u gradu.

-Veoma nas je ožalostilo odsustvo KUD "Bratstvo", koje se diči svojom prošlošću, okrunjenom izuzetnim ostvarenjem 1952. godine u Langolenu(Engleska). Na toj velikoj međunarodnoj smotri folkloru tadašnji igrači, a napose i tamburaši, predvodjeni

Sudionici svečanog mimohoda "Dužijance '94"

KULTURA

Perom Tumbas -Hajom, izveli su u prelijepoj narodnoj nošnji bunjevačke narodne igre i pjesme, a oduševljenje je izazvao tamburaški sastav pod vodjstvom Haje. Pokazali su svijetu što ima i zna jedan narod i za to osvojili prvo mjesto. Čelnici "Bratstva" (koji ste okrenuli ledja Dužijanci), boli nas ne samo što ste zaboravili Haju, već ste zaboravili i veliki značaj Ivana Rudinskog, doskora alfu i omegu u vašem društvu! Ljudi se ne mogu više poniziti nego potiskivanjem u zaborav svojih prethodnika. Onome tko se svojim i svojim ne zna dičiti i to ne zna čuvati, mjesto mu nije među civiliziranim ljudima.

-KUD "Ivo Lola Ribar" ima osjećaj suživota sa susjedom KUD "Bunjevačko kolo", ali samo kada treba uzajmiti narodnu nošnju ili se pojačati igračima pred kakvu turneju. Smetnuli su s uma pod kakvim dičnim imenom nastupaju. Takav postupak nije u skladu sa shvatanjem što ga je imao Ivo Lola Ribar!

-KUD "Aleksandrovo" je propustilo priliku da se pokaže pred svijetom (mimohod je pratilo između dvadeset i dvadeset pet tisuća ljudi), da se uzdigne iznad "mijanske razine". Lani im je priredjivač Dužijance pomogao u afirmaciji nastupom na takmičenju risara, a eto, oni su tako uzvratili.

-Bunjevačko-šokački kulturni centar i ove je godine odbio učešće na Dužijanci iako pripadaju narodu koji ima takvu proslavu uredjenog risa - Dužijancu. Priredjivač od njih nije očekivao rukoljub (promaseni), već da pokažu šta znadu ili ne znadu. "O, tempora.....!"

Neučesnike, zapravo njihove čelnike koji su tako odlučili, neka potakne na razmišljanje rečenica iz memoara Alberta Špera, koji je jednog svog zloglasnog suvremenika opisao otprilike ovako: "Mrzio je, da ne bi morao da se divi!"

Ovo pišem kao jedan od posmatrača. Nisam u zavjetrini, pa ako me kogod hoće ocijeniti, neka ostane na ovom tematskom području, jer ako predje na staleško -odgovor mi je poznat unaprijed!

Alojzije Stantić

U povodu stote godišnjice rođenja dr. Josipa Andrića

OPERA DUŽIJANCA PONOVRNO NA SCENI !

- **Hrvatsko narodno kazalište iz Osijeka svim poklonicima klasične glazbe priredjuje divno iznenadjenje: u povodu stote godišnjice rođenja dr. Josipa Andrića, na sceni će se ponovno pjevati opera Dužijanca.**

Opera dra Josipa Andrića prva je bunjevačka opera i kao takva pobudjuje opću pažnju. Prvi je put izvedena 1953. godine u subotičkoj operi. Sam autor opere, dr. Andrić, svojevremeno je dao interview tadašnjem kazališnom listu, rekavši:

-Prvi zametak Dužijance potječe iz godine 1938. Tada sam komponirao melodiju sadašnjeg dueta Blaška i Ruže u drugom činu svoje opere, i stvorio muzički motiv grada Subotice. Gotovo deset godina je prošlo dok nisam nastavio izgradnju Dužijance. U ljetu 1947. godine pozvan sam od zagrebačke Radio-stanice da na temu jednog narodnog običaja komponiram djelo, koje bi moglo biti i koncertno i scenski izvedeno, s trajanjem od po prilici, pola sata. Odmah sam za temu izabrao bunjevačku dužijancu, kao tipičan žetveni običaj, koncipirao oveće muzičko djelo u obliku kantate i nazvao ga "Žetelačka suita" (Dožejanca).

Sama opera Dužijanca ima dva čina i medjuigru. Njena se radnja događa na žetvi na bunjevačkom salašu: prvi čin u rano jutro na početku žetve, a drugi čin poslije podne na svršetku, koja završava proslavom žetve, dužijancom, u velikoj baletnoj sceni. Oko glavnih osoba opere -bandašice Ruže i bandaša Blaška-razvija se mali zaplet radnje, u kojem osobito sudjeluje čoban Stipe, unoseći u scensko zbivanje vedri elemenat s primjesama komike.

Lik djevojke Ranke personificira ljubav prema Bačkoj. Ostala lica su samo dio kolektiva koji reprezentira bunjevački salaš i žetvu. Dužijanca je masovna opera, kako je to i prirodno, kad se radi o žetvi, u kojoj sudjeluje velika skupina risara i risaruša. Zato su zborovi pretežni nosioci radnje.

Sama bit i sadržaj opere tražili su da njena muzika bude u folklornom stilu. To je uvjetovano i bunjevačkim žetvenim običajem, koji je uzet kao okvir opere.

Već prva dva takta uvertire najavljuju jedan od glavnih motiva opere, motiv bunjevačkog momačkog kola. Na tom je motivu izgradjena cijela završna baletna scena, u kojoj se uz ples i uz pjesmu, te uz obred predaje žitnog vinca odigrava proslava žetve. I drugi su motivi na kojima je gradjena glazba Dužijance, folklornog porijekla, od kojeg se ponešto udaljuje samo motiv ljubavi Ruže i Blaška. Kad se prvi put spominje Ranka kao varošanka, orkestar se javlja sa svečanim motivom Subotice, kojoj je i posvećeno ovo prvo bunjevačko scensko muzičko djelo.

Medjutim, ovo djelo, posvećeno Subotici, imati će svoja izvodjenja -najprije (početkom listopada) u HNK-u u Osijeku, a potom će biti izvodjeno u kazalištima u Baji, Pečuhu, te Budimpešti. Poklonici ove vrste muzike, pojedine zbarske kompozicije iz ove opere mogu čuti na godišnjem koncertu zbora "Matija Gubec", drugog listopada u Tavankutu.

GOLGOTA KUKUJEVAČKIH HRVATA

Kukujevci su župa đakovačko-srijemske biskupije, a smješteni su u dunavskosavskom međurječju kao najistočnije hrvatsko ikavsko naselje u dijelu te biskupije na području SR Jugoslavije.

Nekada je u selima šidske općine, kojoj pripadaju i Kukujevci, postojala uzrečica: "Srbin iz Kukujevaca". Bila je to mala "rugalica" koja je nastala upravo iz razloga što u selu gotovo i nije bilo srpske kuće. Nisu se zbog toga mnogo ljutili kukujevčani, a ni drugi. Danas više nije kao nekad. Danas se na kukujevačkim kućama vijore srpske zastave.

Što se to dogodilo s Kukujevcima?

Vojvodanski, napose srijemski Hrvati, i napose iz sela bližih Hrvatskoj, mjesecima su bili izloženi nasilju određenih regularnih policijskih jedinica i vojnih grupa Republike Srbije. Tijekom 1992. i 1993. godine Hrvati iz Šida i okolnih sela iseljavaju se zbog pritisaka koji organizirano vrše pripadnici srpske radikalne stranke, militantne grupe izbjeglica i seoske vlasti sa znanjem općinskih i republičkih državnih organa.

Do ovoga rata u općini Šidu živjelo je 21000 Srba, 6000 Hrvata, 3000 Slovaka i oko 1000 stanovnika drugih nacionalnosti. Osim u Šidu, većina Hrvata živjela je u okolnim selima: Kukujevcima, Moroviću, Gibarcu i Vašici. Kukujevci, doskora gotovo čisto hrvatsko selo, gotovo da je danas bez Hrvata. Bivša JNA, prema provjerenim podacima, početkom 1991. godine podijelila je oružje seoskom srpskom stanovništvu koje se još nalazi u srpskim kućama. Oružje se neće oduzimati, jer je, navodno, potrebno zato što rat nije završen i ako Hrvati napadnu upotrijebit će se u "pozitivne svrhe".

U proljeće 1991. godine registrirani su prvi slučajevi iseljavanja. U to vrijeme republička policija upućuje jedinicu od 100 specijalaca da isugarava granicu prema Hrvatskoj. Jedinica je stacionirana u blizini sela Kukujevci. Počevši od srpnja 1991. godine grupa policajaca na čelu s Nenadom Bućinom u oklopnom transporteru svakodnevno ulazi u selo i izvodi Hrvate iz njihovih kuća. Odvođe ih izvan sela u hangar i silos i tuku ih. To je trajalo mjesecima. U svezi s takvim ponašanjem pripadnika specijalne policije u studenom 1991. godine delegacija sela bezuspješno pokušava da zakaže sastanak s predstavnicima skupštine općine Šid. Delegaciju u sastavu Tihomir Todorović (nastavnik u osnovnoj školi), Antun Paradžiković (nekadašnji poslanik u skupštini Republike Srbije), Josip Rakojsica (konobar) i Ilija Tomić (upravnik ekonomije) prima načelnik policije u Šidu. Tom prilikom Josip Rakojsica pokazuje načelniku policijske postaje u Šidu Nedeljku Makivić modrice od udaraca koje su mu nanijeli specijalci iz Bućinove grupe. Nekoliko dana nakon sastanka delegacije s načelnikom policije u selo je upućena specijalna policijska jedinica iz Novoga Sada i Beograda. Za vrijeme boravka te jedinice prestali su se pojavljivati Nenad Bućin i specijalci iz njegove grupe. Mještanima je rečeno da je Nenad Bućin uhapšen. Provjerom podataka je utvrđeno da Nenad Bućin

nije uhićen ni tada niti kasnije. On je vraćen u Srijemsku Mitrovicu na poslove milicionara koje je obavljao i prije 1991. godine. I danas tamo radi. Žrtve Bućina i njegove grupe bili su Tunja i Josip Marošević, Branko Gajdašić, Nikola Oskomić, Cupar i Mile i Pera Cindrić, Milan Baja Vrdoljak, Pera Paradžiković, Josip Šorgić i mnogi drugi. Isti su se iselili - bolje reći pobjegli, njih četrdesetak koji su hvatani na ulici ili izvođeni iz svojih kuća iza seoskog magacina kod željezničke stanice ili u vinograde na Fruškoj Gori i premlaćivani "na mrtvo ime". Dolaskom novosadskih i beogradskih specijalaca nestaje Bućin sa svojom specijalnom jedinicom krajem studenog 1991. godine, a s proljećem 1992. godine pojavljuje se u selu grupa dobrovoljaca koji svake noći pucaju po hrvatskim kućama. Pucali su i na župnu crkvu na kojoj je oštećena ploča na pročelju podignuta na spomen tisućgodišnjice hrvatskoga kraljevstva 1925. godine. Izboden je i jedan Hrvat nožem. Masakr obitelji Oskomić - Tomić u srpnju 1993. godine (o kojemu je pisao i "Glas koncila": "Nastavlja se progon hrvatskih katolika iz Srijema") pokrenuo je većinu preostalih Hrvata. Do svibnja 1994. godine iz Kukujevaca se pod pritiscima i prijetnjama iselilo 347 obitelji, ukupno 1093 osobe u preko pedeset raznih mjesta Hrvatske. Preostalo je još 125 kuća (oko 340 osoba) u kojima u strahu žive Hrvati.

Hapšenje osumnjičenih za ubojstvo tročlane obitelji Oskomić-Tomić ima manje veze sa zaštitom Hrvata i onih koji nisu Srbi, a više s politikom. Vlast to čini tek nakon sukoba s Vojislavom Šešeljem i radikalima koji su preuzeli institucije vlasti u općini, a dobrim dijelom i lokalnu policiju.

Poslije ubojstva Nikole Oskomića (52), supruge mu Agice Oskomić (50) i suprugine tetke Marije Tomić (87) pojavile su se u selu grupe izbjeglica zainteresiranih za razmjenu imovine. Stiče je dojam da su izbjeglice prethodno obaviještene o akcijama za "stimulisanje Hrvata na iseljavanje". Pritisak je danas drugačiji nego ranije. Prešlo se na češće paljevine i podmetanje bombi koje ne nanose veliku materijalnu štetu. Očito je da se vodi računa da akcija ima dvojake efekte: da natjera Hrvate da se sele, a da imovina ne izgubi na vrijednosti.

Župna crkva Presv. Trojstva u Kukujevcima

Zapis iz Petrovaradina

ZAJEDNIČKI PRAZNIK KRSTA I ČALME

- Svake godine 5. avgusta Tekija slavi neobičnu crkvenu zavetinu. Petrovaradinska Tekija 5. avgusta:

Crkva - svetilište M.B. Tekijske- slavi danas crkvenu slavu. A gosti neobični. Registracije automobila govore da su ljudi došli izdaleka. Iz Srema, Banata, Bačke i Srbije. Mnogi takodje i iz inostranstva. Crkvena slava ko crkvena slava. Ništa posebno. Ali, ova crkva okuplja svake godine hodočasnike, pripadnike različitih vera. Pored hrišćana, katolika i pravoslavaca, dolaze i muslimani. Katolici se krste s leva na desno, pravoslavci skupe kažiprst, palac i srednji prst i krst prave s desna na levo. A muslimani kleknu na mermerni pod i klanjaju se čelom do poda. Svako je ostao veran svojoj tradiciji izražavanja verskih osećaja. Zajedničko za sve, praznik "Snežne Gospe" koju poštuju i veruju u moć "Tekijske gospe".

Istorija bogomolje

Na ovom mestu stajala je u srednjem veku mala zidana kapela, bez tornja. Posvećena Blaženoj Devici Mariji. Kada su Turci 1526. godine zauzeli Petrovaradin, kapela je porušena.

Za vreme Turaka (1526. - 1687.) podignuta je drvena džamija sa minaretom i malom zgradom za dvojicu derviša. Dobila je arapsko ime - Tekija (počivalište). Ovde, u petrovaradinsku Tekiju rado su dolazile age i begovi radi molitve i odmora. U okolini su odvajkada dva izvora. I dan danas se veruje u isceliteljsku moć njihovih voda. Godine 1687. Turci su proterani iz ovog kraja. Isusovci (katolički red) kao župnici Petrovaradina pretvoriše džamiju u hrišćansku kapelu "Bezgrešnog začeca B. D. Marije". Postaviše kip koji je do danas sačuvan i nalazi se na kruni oltarskog baldahina.

Sneg u avgustu

Na dan "Snežne Gospe", petog avgusta 1716. nedaleko od ovog mesta u prepodnevnoj bici pobeđi princ Eugen Savojski silnu tursku vojsku vezira Pamid Ali Paše. U znak zahvalnosti Bogorodici, poklonio je kapeli reprodukciju rimske Madone, čiji je original u bazilici Marija Madjore, prema predanju, naslikao evandjelista Luka. Naše, pak, narodno predanje, kaže kako je tu, na tom mestu, pao sneg u avgustu - pa su tako lekoviti izvori i čudo - sneg u avgustu, obeležili ovo mesto u predanju kao nesvakidašnje.

A onda je stara džamija između 1754. i 1759. povećana za deset hvati dužine. Na pročelju je dobila drveni toranj sa dva zvona, tri oltara, a kraj crkve na bresču postavljena je slika "Žalosne Gospe".

Tek 1881. godine crkva je dobila današnji izgled. Veliki štovatelj Tekijske Gospe Ilija Okrugić, župnik, opat i književnik, u dogovoru sa biskupom Štrosmajerom, po nacrtu arhitekta Hermana Boela,

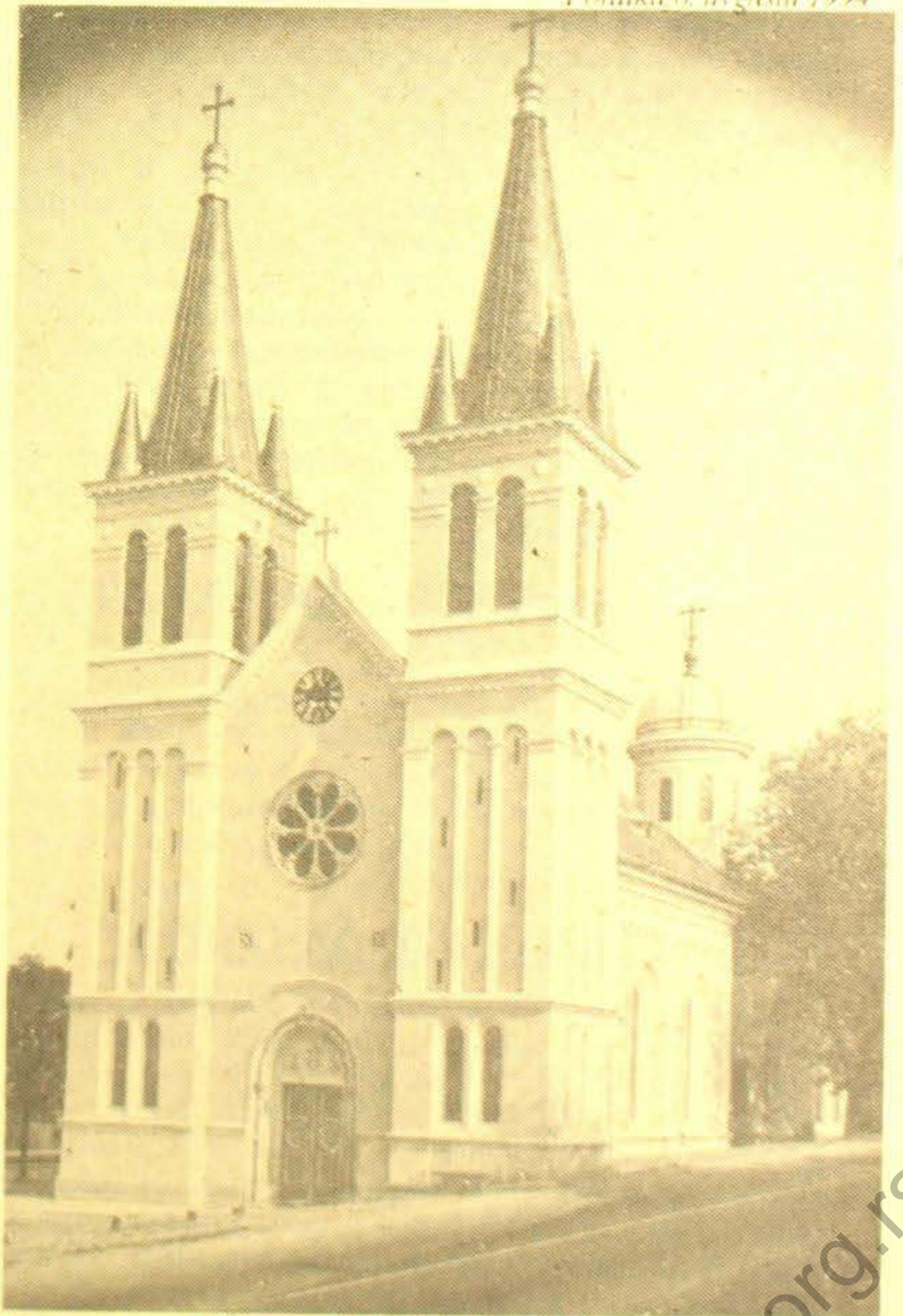
izgradio je sadašnju crkvu. Stari oltari zamenjeni su novim mermernim 1976. godine.

Nekada je slava trajala tri dana i tri noći. Danas, nema dovoljno para, pa vernici dodju 4. avgusta, bdeju celu noć, uz održavanje svetih misa. I slavlje se završava 5. avgusta uveče. Crkva je neprekidno otvorena. Hodočasnici, bez obzira kojom veri pripadali, svi su isti. Poznaje se njihova veroispovest samo po načinu obraćanja Gospi - kako se krste ili klanjaju. Svi ulaze u crkvu. Novac stavljaju u vodu krstionice. Zatim prilaze oltaru, pomole se, obidju tri kruga oko oltara. Pridju kipu, daruju ga i dotaknu skut Bogorodičine haljine ili ga poljube. Neko o čelo protrlja. Povlače se da naprave mesta drugim vernicima. Opet neko se prekrsti nalevo, neko nadesno, a neko klekne i čelom dotakne pod.

Zatim zahvate vodu na izvoru. Voda se nosi kući. Za zdravlje i blagostanje.

Tu, ispred crkve, teško razaznajete ko je ko. Svi su isti. Ljudi. I katolici, i pravoslavci i muslimani...

Politika 6. avgusta 1994

Petrovaradin: crkva M.B. Tekije

SUJEDOČENJA

Josip Grbelja: HRVATI U VLAKU BEZ VOZNOGA REDA

OSTRIŽENI I PREVARENI HRVATI U VLAKU BEZ VOZNOG REDA

- **PETAR MASNIĆ**, upravitelj župe u Golubincima, 17 rujna (septembra) 1944. odlazi u fruškogorske partizane, a u svibnju (maju) 1948. godine dekretiran je za upravitelja župe u Kukujevcima, gdje je i umirovljen, preminuo i sahranjen.
- **Nepoznati dokumenti: pismo Petra Masnić Milovanu Đilas o prijevari u kolonizaciji Vojvodine 1945. godine**

Nitko od onih siromašnih ljudi šibenske, trogirске, splitske, omiške ili makarske zagore, sinjskog, vrgoračkog ili imotskog kraja, koji su 1945. sudjelovali u koloniziranju Vojvodine ili kasnije u filmu Veljka Bulajića "Vlak bez voznog reda", čak ni građani promatrači/gledatelji "obećane zemlje" i opjevanih blagodatni podarenih hrvatskom čovjeku, začinjnih romantičnim ljubavnim zanosom i optimizmom mladih nije do ovoga trenutka (veljača 1994.) osim šapćući ili opreznim pričanjem, mogao dokumentirati što se u tom koloniziranju na crti Sombor - Subotica stvarno događalo, koliko je hrvatski čovjek lukavo i cinično prevaren.

Nedavno (u veljači 1994) našli smo pismo što ga je narodni poslanik Petar Masnić 27. svibnja 1946. pisao "drugom ministru Đilasu Milovanu - Beograd", u kojem se govori o toj prevari i o ulozi M. Đilasa i Vase Čubrilovića, povjesničara i političara, sudionika u sarajevskom atentatu, odnosno kako se Hrvatima, umjesto sunčane brazde, dijeljeni patnja, strah, trpljenje, poniženje i ostale doživotne - brazgotine.

Sviralo se na dvije žice, u dva glasa: u jednom (propagandnom, javnom, kojim su Hrvati namamljeni) obećavane su oranice, uređene kuće, bratstvo-jedinstvo, med i mlijeko, čak i čizme Marka Kraljevića, a u drugom - potajno organizirano da to izgleda zabludom, neostvarivim zanosom nove socijalističke vlasti i da se čak doseljenici osjećaju poput ljudi koji su došli po tuđu vunu, pa moraju biti i sami ostriženi. Iza nasmiješene umiljatosti, darova i optimizma krili su se ponor, tragedije, lukavstvo i obmana dostojna rekorda u Guinnessovoj knjizi svjetskih razmjera. Komentar je doista nepotreban, jer je pismo jednostavno i potresno.

"DUBOKA UVREDA ZA HRVATE"

"Druže Ministre!

Dne 23.V.1946. htio sam Vam iznijeti kompleks pitanja, koja interesuju Hrvate Vojvodine. Kako ste Vi bili zauzeti, dospio sam Vam bio iznijeti tek pitanje kolonizacije. Uzimam slobodu da Vam pismeno iznesem glavna pitanja koja interesuju nas Hrvate Vojvodine, i koja duboko zasijecaju u osnove naše državne politike, bratstvo i ravnopravnost.

I. PITANJE KOLONIZACIJE

Prema prvotnom planu Agrarnog savjeta, između Subotice i Sombora imali su se kolonizirati Hrvati, da bi pojačali hrvatski element na granici. Vi ste to također izjavili jednom zgodom u Subotici pred ministrom Jeramazovićem (možda Jaramazovićem, op.GR) i ostalima. Međutim, taj plan nije izvršen iako je s ovakvim planom naš narod bio upoznat. Tamo su došli Srbi kolonisti. Zašto nije izvršen prvotni plan, nije nam poznato. Znamo da je ministar poljoprivrede Savezne vlade dr. Vasa Čubrilović, kada je taj plan već bio stvoren i usvojen, izjavio u Glavnom odboru Vojvodine u Novom Sadu da ne bi trebalo

kolonizirati Hrvate na granici, jer da oni nisu partneri Madarima. Partneri Madarima da mogu biti Srbi iz Like, to sam lično čuo.

ODLUČENO BEZ HRVATA MINISTRA

Dakle, prvotni je plan bio Agrarnog savjeta da se između Subotice i Sombora koloniziraju Hrvati. Ministar Čubrilović je izjavio da Hrvate ne treba kolonizirati na granici. Tako se i dogodilo. To je činjenica. Činjenica koja je nas Hrvate duboko uvrijedila. Uvreda je to za one desetine hiljada Hrvata boraca iz 1942. godine, koji su se tako herojski borili za slobodu svoje domovine. Uvreda je to za Hrvate Bunjevce, koji su kroz nekoliko stoljeća bili na straži slavenstva prema Madarima i oni su, čuvajući tu stražu, sačuvali Bačku Jugoslaviji. To je jedno."

"Drugo, ja sam u svoje vrijeme - nastavio je Petar Masnić - pitao ministre Hrvate, dr. Pavla Gregorića, ministra Sremca i druge, neka mi kažu da li viši interesi traže da se Hrvati ne koloniziraju u Bačkoj, neka nam kažu i mi ćemo to akceptirati naše sunarodnjake Hrvate u Vojvodini uvjeriti da je to tako potrebno. Oni su mi kategorički izjavili da se prvotni plan Agrarnog savjeta ima izvršiti, da je to želja i samoga maršala Tita. Međutim, učinjeno je onako kako je kazao ministar Vasa Čubrilović. Znači da se taj plan Agrarnog savjeta mijenjao bez znanja i pristanka ministara Hrvata. To je vrlo značajno i podsjeća nas na staru Jugoslaviju. Mi smo tražili da se bar u ona mjesta Vojvodine gdje su Hrvati u velikoj većini koloniziraju Hrvati - da bi se izbjegla trvenja. Ta su mjesta: Bajmok, Sonta, Bač, Hrtkovci i još neka druga. No ni to se nije uvažilo. U ova su mjesta također kolonizirani Srbi, od kojih se jedan dio vlada prema starosjediocima Hrvatima kao pobjednici prema pobijedenima. Hrvati iz gore navedenih mjesta, Bajmoka, Sonte itd, koji imaju pravo na kolonizaciju, oni moraju ići u nova naselja, gdje nema za sada izgrađenih kuća. Na primjer iz Bajmoka ima da se iseli oko dvjesto hrvatskih porodica, a u Bajmok su kolonizirani Srbi iz Like, koji su po planu imali biti kolonizirani u selu Kolut, ali je i to netko na svoju pjesmicu izmijenio, i to na štetu Hrvata.

Smatramo da će ovakva kolonizacija biti kamen smutnje između Hrvata i Srba i da je ovom kolonizacijom učinjena Hrvatima nepravda, kao što im je bila učinjena za vrijeme stare Jugoslavije prilikom one agrarne reforme i kolonizacije."

SRBE NISU KAŽNJAVALI

Petar Masnić je tim oštrim i konkretnim pismom ministru Đilasu tek "ugrijavao" temu o sudbini Hrvata u Vojvodini nakon svibnja 1945. U drugoj točki, nazvanoj "Logorisanje Hrvata" naveo je: "Od oslobođenja naovamo bilo je dosta hrvatskih porodica njemačkog prezimena, koje su otjerali i logor - negdje iz zabune, a nagdje iz pakosti. Njihova pokretna imovina sva je razgrabljena i to često od onih Srba koji uopće nisu stradali u

SUJEDOČENJA

vrijeme okupacije, tek kako su se takvi Hrvati vratili iz logora svojim kućama, nisu ništa našli.

Naše narodne vlasti kažnjavaju one Hrvate koji su pljačkali imovinu Srba. I pravo je. Teba ih kazniti. Ali bi isto tako trebalo kazniti i one Srbe koji su odnijeli imovinu Hrvata. Ne smije biti dvije vrste građana: onih koje zakon štiti i koje ne štiti."

NEPRIJATELJI BEZ DOKAZA

Narodni poslanik Masnić upoznao je Đilasa i s "konfiskacijom imovine narodnih neprijatelja hrvatske narodnosti" navodeći u pismu: "Konfiskuje se imovina stanovitog broja Hrvata kao narodnih neprijatelja, a da se za ovo nema dokaza. Sada, nakon godinu dana, pojedini narodni sudovi proglašuju ih narodnim neprijateljima, a da uopće dokaza za to ne traže i ne donose. Primjer: Ruma, Petrovaradin itd. Konfiskovana imovina Hrvata daje se Srbima. Primjer: Sr. Karlovcima, Petrovaradin, Ruma itd.

Mi o ovome mislimo slijedeće: prvo, treba iznijeti dokaze za svakog Hrvata koji se sada, nakon godinu dana, proglašuje narodnim neprijateljem, dokaze da je to zaista. Mi, naime, znademo da ima Hrvata koji nisu bili čak ni upisani u ustaški pokret, prvih dana su nestali. Sada se proglašuju narodnim neprijateljima, a ne navode se dokazi na temelju čega se to čini; drugo: mislimo da nije ni najmanje politički mudro imovinu konfiskovanu od Hrvata davati samo i uvijek Srbima, kad je i velik broj Hrvata ekonomski slabih. Jer malo čudno izgleda:

kolonizacijom Vojvodine koloniziraju se Srbi, konfiskovanu imovinu Hrvata daje se uvijek i samo Srbima. Srbi koji su oduzeli poketnu imovinu Hrvata ne moraju je vratiti. Sve su ovo činjenice koje unose nezadovoljstvo i nespokojstvo u hrvatske narodne mase."

OD 50 UČITELJA NIJEDAN HRVAT

Autor pisma u posebnom je poglavlju obradio temu "Prosvjetna politika i činovništvo", navodeći: "Na osnovnim i srednjim školama, s obzirom na učitelje i profesore, nema proporcionalnosti. Na primjer: grad Sombor ima oko 12.000 Srba, oko 8.000 Hrvata i oko 6.000 Madara. Grad Sombor ima svega 50 učitelja, ali nema ni jednoga jedinog Hrvata. U istom gradu ne uče hrvatska djeca i đaci latinicu ni u trećem razredu, dok je vlada Republike Hrvatske štampala za srpsku djecu bukvar na srpskom književnom jeziku i ćirilicom.

Ni u staroj Jugoslaviji nije bilo ovakvo nepovoljno stanje po Hrvate kao sada. U Okružnom odboru Sombora od 70 činovnika svega je dva-tri Hrvata, a u srezu isto tako. Nepovoljno stanje po Hrvate, s obzirom na proporcionalnost, također je u Mirovici, Karlovcima, Zemunu, Subotici, kako na osnovnim i srednjim školama, tako i s obzirom na činovništvo po sreskim i okružnim odborima."

Dodao je da neki uhapšeni Hrvati dulje od godinu dana čame u sremskomitrovačkom zatvoru, a nisu ni ispitivani ni osuđeni, iako Ustav FNRJ to izričito zabranjuje.

USKRSNE PROVOKACIJE

Govoreći o "nekim konkretnim primjerima", hrabri autor pisma naveo je da su "nekim dacima-Hrvatima gimnazije u Sremskim Karlovcima poništene gimnazijalske svjedodžbe od sedam ili šest razreda na tri - četiri i slično, i to zato što su ti đaci bili u ustaškoj mladeži, ali nisu bili nikakvi funkcionari: u isto vrijeme kada su ovi đaci-Hrvati bili u ustaškoj mladeži, bili su i Srbi, ali ni jednom Srbinu nije uopće poništen nijedan razred. Mislim da je svaki komentar suvišan.

U istim Sremskim Karlovcima na Božić 1945. neki su Srbi pucali u hrvatske kuće. Sada, na Uskrs, danju su, ulicom gdje stanuju samo Hrvati, išli demobilisani borci Srbi i psovali Hrvatima majku hrvatsku. Ni u prvom ni u drugom slučaju nitko nije pozvan na odgovornost, a još manje kažnjen, iako narodne vlasti ovo znaju..."

U pismu je konstatirano da inače još takvih primjera, čak i težih, zbog kojih se hrvatski narod u Vojvodini pasivizira, pa će, ako se ništa ne učini, morati pasivizirati i hrvatski rukovodioci, jer bez naroda oni ne znače ništa.

MOLBA ĐILASU

Pismo završava molbom Đilasu da zaštiti Hrvate u Vojvodini, te s "post scriptum" - da su takvim sadržajem pisma složili "svi članovi Izvršnog odbora Hrvatske republikanske seljačke stranke za Vojvodinu", ali da nisu na okupu kako bi pismo mogli i potpisati.

Ne zna se je li Đilas štogod odgovorio, ali prema onome što se dogodilo, čini se da nije poduzeo ništa korisnoga, zaštitnoga. Svojim tokom išla je agitacija (javno nagovaranje, poticanje), a svojim - nevidena racija na Hrvate, ali sve je podsjećalo na ona dva vola koji su se pekli na jednoj žeravici, a jedan drugome nisu vjerovali. Možda će vjerovati nakon objavljivanja ovoga potresnog (dosad skrivenog) dokumenta, pa nam se i javiti živi sudionici kolonizacije 1945. godine.

Tipični izgled arhitekture kuća u Kukujevcima

VRATIJO SE LIPICKO

- Otac i mišove. Gori su neg država! A, lipi i dobri moj Lipicko! Dok je on tu bijo, mišova ni za lik, a vidi ji sad! Ta nakotili se ko državni financi. Skoro da prave veću štetu i uzimadu veći ušur neg državna financijska žandarmerija. Lipicko moj, ako nisi pokojni, vrati se iz švaleracije što prije, jel će nas ove prokletinje načisto izisti.

- Šta si se dala u lelek. Zacigurno je našo kako mačkicu, pa Bože moj, ljubav je ljubav, pa makar i mačija bila. Nemoj se jidit i mecat u cirikaciju, već će on doći.

- Šta se joped inadite? - iznanada će Albe isprid ambetuša - valjdar se i ovaj tvoj joped osto kartat duraka, pa nije nakosijo mišlingera Rumenki?

- Ta nije to - plačno će moja gospoja - on, ako i zafirca, barem se na noćište vrati na salaš, al Lipicka mi nema već nedlju dana. Dok je on bijo na pragu, ni supermiš nije mogo proć, a vidi sad. Mišovi mi usrali cilu kujnu!

- Odi Albe na rakijicu. Pušti žensku pamet. Ko da nema još mačkova i mačaka koji love mišove.

- Ima, al ko što je bijo Lipicko, taki više nema i neće ni bit! - prisiče me gospoja ko kosa zelenu sudaniku. Albe slegne ramenima, ko veli, akajte se vi o svom trošku oko mačka, pa pođe samnom u kujnu. Ponudim mu misto na stocu do pendžera, a ja iz grdenca izvadim rakiju, onu dobru zerdeliju, koju sam i od sebe sakrijo, ko velim, da bi duže dotrvala. Razlijem u čaše i nadravimo.

- Jesil gledo Zagreb? - pita me - Jesil vidjo koliko je svita bilo da vidi papu? Niki kažu po Jevrope, niki pedig, čak više od milijon ljudi. Ta od subate pa do ponediljka Zagreb skoro drugo da i nije pokazivo. Pa stvarno, lipo je to, kad jedan tako veliki i sveti čovik pohodi nas vako mandrave i često Bogu nezafalne. Na to triba bit ponosit!

- He-he, a jesil čuvo koliko je beogradska televizija, kako bi Kurjak kazo, TV-Bastilja potrošila vrimena na papu? Nikoliko sekundi, tek toliko da se ne kaže da su

kontrasvitski! A sićaš li se koliko su samo podlizivali one ruske olinjale generale, penzionere, kojima su čak i putne troškove plaćali! Ta i onaj nije nedlju dana salazijo s televizora, koji je ko bajage štrajkovo gladu, a obrazi mi bili zategnuti ko šiljdanu u jesen, te rumeni ko paradička!

- Ti joped zapo za politiku. Znaš da ja politiku ne volim, nit razumim.

- E moj Albe, nije problem što ti ne razumiš politiku, već što je ne razumidu ni oni koji se toliko trpaju u nju, ko balavi Mate u kiselinu. Ta znaš da i mi imamo skoro u komšiluku jednog takog. Bijo je prvo igrač za nacionalne sigre, pa trener za valcere i ostale nacionalističke sigre, pa je doguro i do politike. E tu su mu nafilovali glavu. Kazli mu da mož bit vođa naroda, ko Matija Gubec. Jedino mu nisu kazli kad će dobit krunu. Ode ti on u Gubecov kraj i osnuje stranku uz Judin blagoslov. Ipak je bila bitna razlika između njega i Gubeca. Gubec je ujedinijo narod protiv tiranije, a ovaj je uz pomoć tiranije probo, i skoro uspijo, razjedinit jedan narod, al loše je prošo. Judin blagoslov judinim jabukama rodi. Ukro je nike novce, tako bar kažu njegovi sujudovci, pa su ga otaleg izvijali ko krmaču iz mišlingera. Al nije mogo ostat miran, već opet štogod miša i muti. Prijavijo se za glavnog kuvara u škuli u našem frtalju. Sirota naša dica, ako mu užna sličila njegovoj politici! Pa

ti neće gaća vezat, a prid klozetom će bit veći red neg prid bankom za blagajničke zapise.

Albe, vidim, podigne čašu, a ona prazna, pa se mašim za bocu i nalijem. Nisam zaboravijo ni moju. Kvrncemo se, optijemo po gutljaj i pogledamo se, onako, dugačkim i nimim pogledima koji kažu više od bilo kako pripovitke. Znamo odbavojica da naš divan, ni moje pisanje o tom divanu neće pomoć ništa. Zabadavad stisnuta šaka i grč na usnama, namrgođeno čelo. To su samo nimi izrazi bisa na nepravde koje nam se nanose. Velik je bis na ugnjetavačku vlast, al još je veći bis na one koji ljube skute onima, koje je njev rođen narod proglasijo ratnim zločinciuma.

Al šteta o tom i divanit. Ko zna koliko bi se tako gledali i saosićali da moja gospoja, a žensko je samo žensko pa ne osića težinu političkog momenta, nije dreknila ko da je stala bosom nogo na žabu.

- Ajte, vite ko je došo!

Ne znam šta je Albe pomislijo, ali skočijo je ko i ja, čvrsto držeći dopolak ispijenu čašicu rakije.

Ja, onako zbunjen, pomislijo da je došla komisija za plenidbu, čerez neplaćenog poreza, jel pridsidnik varoši, jel postavljenik okruga, jel ne daj Bože - države, jel republike. Skoro da mi duša bila u nosu, kad l ti olakšanja, ko prolitnja kiša.

- Lipicko je došo!

Ušeta ti mačak, ko kak partijski sekretar, u kujnu i s jednim dugačkim "mrnjau" pozdrav nazočni odbor za doček, to jest men i Albu. Pomilujem Lipicka, ka spazim da se viranga na pendžer drma. Odgrnem malčice virangu Albe zine ko lašče u gnjizdu, zanimi upači prstom na uzicu kojom s viranga razvlači. Bacim pogled imam šta vidit. Jedan miš se obisij na uzicu.

Nikad neću saznat jel se obisij čerez neuzvracene ljubavi kak mlade mišice, jel čerez Lipickovo povratka, dakako iz strava.

